

Література

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
3. Буркацький Л. К. Спадкове право України: теорія, коментарі, практика, зразки заяв: навч. посіб. / Л. К. Буркацький. – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2008. – 384 с.
4. Васильченко В. Спадкування за законом у новому цивільному кодексі України / В. Васильченко // Юридична Україна. – 2004. – № 6. – С. 15-23.
5. Ковальчук Я. Коло спадкоємців за законом відповідно до положень ЦК України 2004 р. / Я. Ковальчук // Юридична Україна. – 2005. – № 7. – С. 57-61.
6. Фурса С. Я. Спадкове право. Теорія та практика: навч. посіб. / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса. – К.: Атіка, 2002. – 496 с.

УДК 347.6

Свінціцька А. В., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Білоусов В. М., старший викладач

НЕУСТОЙКА ЯК СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

В нинішніх умовах докорінної перебудови економіки учасники цивільного і торгового обігу зацікавлені в застосуванні різного роду гарантій виконання зобов'язань, значення яких непомірно зростає. Для чого в практиці сучасного обігу розроблено складну і багатоманітну систему забезпечення виконання зобов'язань. Неустойка є одним із найпоширеніших таких способів забезпечення.

Питанню застосування неустойки у цивільному праві України було приділено увагу таких вчених, як М. І. Брагінський, В. В. Вітрянський, О. І. Гелевей, Д. О. Гришин, Ю. В. Долматова, Ю. Л. Єршов, Е. М. Малікова, О. О. Отрадна та інші. У доктрині цивільного права традиційно виділяють два різновиди неустойки: законну, яка встановлюється на підставі акта законодавства, та договірну, яка встановлюється у договорі, укладеному сторонами.

Поняття неустойки міститься у ст. 549 ЦК України [1], відповідно до якої неустойкою (штрафом, пенею) є грошова сума або інше майно, які боржник повинен передати кредиторowi у разі порушення боржником зобов'язання. Згідно з цією ж статтею, штрафом є неустойка, що обчислюється у відсотках від суми невиконаного або неналежно

виконаного зобов'язання, а пенею – неустойка, що обчислюється у відсотках від суми несвоєчасно виконаного грошового зобов'язання за кожен день прострочення виконання.

Крім закріплення у нормах глави 49 ЦК України, неустойка знайшла правове регулювання також у положеннях Господарського кодексу України, де для її визначення застосовується термін "штрафні санкції". Відповідно до ст. 230 ГК України штрафними санкціями визнаються господарські санкції у вигляді грошової суми (неустойка, штраф, пеня), яку учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності, невиконання або неналежного виконання господарського зобов'язання.

Аналіз праць правників свідчить про те, що на практиці існує багато способів визначення неустойки у договорі. Так, О. І. Гелевей пропонує таку класифікацію способів визначення розміру неустойки: у вигляді певного відсотка від зобов'язання, яке не виконане; у вигляді певного відсотка від невиконаного зобов'язання, який не змінюється і стягується за кожний день прострочення виконання; у кратному відношенні до ціни укладеного договору; у кратному відношенні до розміру невиконаного зобов'язання; у визначеній грошовій сумі, загальний розмір якої залежить від ступеня виконання зобов'язання, тривалості порушення; у твердій грошовій сумі; товарну неустойку [2, с. 92].

Також існують ще інші способи. Наприклад, Д. О. Гришин, крім деяких згаданих, виділяє ще й такі способи, як: випадки комбінованого використання наведених способів, а також механізм, який дозволяє вдосконалити визначення розміру неустойки вже відомими способами, наприклад, за врахуванням ринкових цін на відповідні товари, роботи чи послуги [3, с. 115].

Слід згадати й про неустойку у визначеній грошовій сумі, розмір якої залежить від ступеня виконання зобов'язання, від тривалості прострочення, допущеного боржником, яку, крім деяких згаданих різновидів, виділяє Ю. В. Долматова [4, с. 77]. Принцип свободи договору, закріплений ЦК України, дозволяє сторонам відступити від положень ст. 549 названого Кодексу та визначити неустойку не тільки у вигляді штрафу і пені. Проте якщо неустойка не відповідає законодавчо визначеним ознакам штрафу або пені у договорі, відповідні терміни у договорі не повинні вживатися [5, с. 105].

Можна зробити висновок, що неустойка є одним з найдавніших та найпоширеніших способів забезпечення виконання зобов'язань. Вона застосовувалася у цивільному обороті ще з часів римського права. Основна правова функція, яку виконує неустойка, полягає в укріпленні зобов'язальних відносин шляхом забезпечення інтересу кредитора по зобов'язанню, тобто належного йому права вимоги.

Отже, неустойка може бути встановлена законом або договором чи

законом і договором одночасно. У одних випадках встановлення законної неустойки угодою сторін може мати лише інформативний характер, у інших – самостійний, хоча б сторони і не знали про існування законної неустойки, зобов'язання, яке нею і забезпечується.

Література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
2. Гелевей О. І. Неустойка як вид забезпечення виконання зобов'язання: дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / О. І. Гелевей. – К.: Нац. акад. внутрішніх справ України, 2003. – 197 с.
3. Гришин Д. А. Неустойка: вопросы теории и практики: дисс... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Д. А. Гришин. – М.: Институт законодательства и сравнительного правоведения при правительстве РФ, 2005. – 214 с.
4. Долматова Ю. В. Неустойка в гражданском праве: дисс... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Ю. В. Долматова. – М.: Российский университет дружбы народов, 2006. – 166 с.
5. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. / за ред. Дзери О. В. (кер. авт. кол.), Кузнецової Н. С., Луця В. В. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 230 с.

УДК 34.08

Світлична А. О., студентка,
Навчально-науковий Інститут економіки та менеджменту,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Грабовська Г. М., к.ю.н., доцент

ІНСТИТУТ ВІДПОЧИНКУ В СИСТЕМІ СУЧАСНОГО ТРУДОВОГО ПРАВА

Будь-яка продуктивна праця не можлива без відпочинку. У зв'язку з цим надзвичайно актуальним є питання якісного регулювання режиму праці й відпочинку, встановлення збалансованого поєднання трудової діяльності та відновлення працездатності.

За Проектом Трудового кодексу України: час відпочинку – це встановлений законодавством час, протягом якого працівники вільні від виконання трудових обов'язків і який вони можуть використовувати на власний розсуд. Основними видами відпочинку є: перерви упродовж робочого дня (зміни); щоденний (міжзмінний) відпочинок; вихідні дні (щотижневий безперервний відпочинок); дні державних та релігійних свят, робота в які не проводиться; відпустки [3].

Робочий час та час відпочинку є важливими правовими категоріями трудового законодавства України. Це пояснюється тим, що регламентація